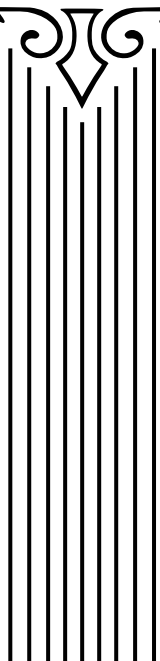

מאמר
להבין ענין
תתה"מ

עם פיענוח
המראי מקומות

תוכן עניינים

מבוא 3

להבין ענין תחה"מ - עם פענוח המראי מקומות 9

מבוא

בשבח והודי' להשי"ת, שמחים אנו להגיש לפני קהל התמימים ואנ"ש בתוך כלל שוחרי התורה, קונטרס "מאמר מפוענח – ב", והוא מאמר ד"ה 'להבין ענין תחה"מ' תשמ"ו (י"ל לקראת כ"א טבת ה'תשמ"ט – סה"מ מלוקט ח"ג ע' ל"ג), עם פענוח המראי-מקומות המופיעים בו.

...

כידוע, מלאכת ציון מראי-מקומות לציטוטים ועינינים מרחבי תורת הנגלה והנסתר המובאים בגוף מאמרי החסידות, מהווה יסוד חדש אותו הניח נשיא דורנו, כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א.

במאמרי רבותינו נשיאינו שלפניו מופיעים לעיתים המראי-מקומות (הן לפסוקים ומארז"ל והן למאמרים אחרים העוסקים באותם עינינים), אבל בכמות זעירה ביותר לעומת זו שהנחיל כ"ק אד"ש. בתחילה הי' זה בציוני מראי-מקומות בהם עיטר את מאמרי כ"ק אדמו"ר הריי"צ אותם קיבל לערוך להדפסה, כך גם בכמה ספרי חסידות נוספים בהם ציין למאמרים נוספים מרבותינו נשיאינו העוסקים באותם עינינים. בהמשך, רמת הציונים עלתה מדרגה, וזאת ביחס לכתביו שלו שיצאו לאור. ובהם גופא, הן במאמרים ושיחות, והן במכתבים כלליים¹ כמו גם מכתבי 'כללי-פרטי'².

אודות החשיבות בציוני מראי-מקומות, התייחס כ"ק אד"ש עצמו וכמה-פעמים, ומן הראוי לצטט שתיים מהן:

1. מרתקת במיוחד היא מלאכת ציוני המ"מ שנעשתה ע"י כ"ק אד"ש עצמו במכתביו הכלליים, כמו גם החשיבות הגדולה שייחס לאותן הערות ומ"מ ולפרסומם – ראה בארוכה במבוא לספרי 'אגרות מלך'.

2. זאת בנוסף להוראותיו לעריכת ציוני מראי-מקומות לספרים שונים – תניא, שו"ע אדה"ז, רמב"ם, וכן דחיפותיו לבעמח"ס שונים לציין בספריהם מראי-מקומות לדבריהם – ראה לדוגמא אג"ק חי"א ע' שמו. חי"ב ע' שיג.

”הסיבה לציון מראי-מקומות, איננה סתם כדי להראות בקיאות, אלא שעם ציוני המ”מ מעיינים בינתיים בענינים המובאים, ובינתיים לומדים ענין נוסף בתורה, וזו זכות נוספת למי שערך המ”מ, שעל-ידו נלמד ענין נוסף בתורה”³.

מלשונו הק’ (בתרגום חפשי) בשיחת ש”פ בראשית (התוועדות הא’) תשמ”א:

” . . . תועלת בענין המראי-מקומות וציונים – היא עבור השומע וקורא והתלמיד: כאשר התלמיד שקורא או שומע את הענין רואה את המ”מ לענין, ביכולתו לעיין בפנים ולהעמיק עוד יותר בהענין. משום שדיבור וכתב הינם תמיד במדידה והגבלה, וכך גם השכל של הכותב או המדבר הינו מדוד ומוגבל, אך כאשר מציינים את מראי-המקומות לענין, הרי זה מרחיב את הענין באופן של ”תן לחכם ויחכם עוד” עד שנעשה ”תלמיד המחכים את רבותיו”. ובכלל – מהי העוולה בכתיבת מראי-מקומות?! זה נותן את האפשרות שיהודי יעיין בפסוק בתושב”כ, או במארז”ל בתושב”פ”⁴.

...

אלא, שאם כ”ק אד”ש גילה דעתו שמטרת ציוני המ”מ הינה כדי לגרום ללומדים לפתוח את הספרים במקורם ולעיין בהם, הרי חסידים שתורת רבם נוגעת להם כמו גם מימוש רצונו האלוקי של הרבי שיפוצו מעיינותיו חוצה, קמו ועשו מעשה: פענוח מראי-המקומות. היינו, במקום שהקורא יצטרך להניח לרגע את השיחה או המאמר ולהטריח עצמו לחפש את הספר בו מופיע הענין בהרחבה, לאתר ולמצוא בו את המיקום המדוייק אליו מכוונים הדברים וכו’, וכך יחזור הדבר על עצמו בכל ציון וציון המופיע בתחתית העמוד, תיעשה מלאכתו בידי אחרים והדברים יוגשו לפניו כשולחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם.

3. שיחת ש”פ שמיני, מבה”ח אייר תשל”ב (שיחות קודש ע’ 176). וראה גם ע”ז בס’ ‘מאוצר המלך’ ח”ג ע’ 239 (מצילום כת”י): ”המ”מ – מעורר עכ”פ אחדים מהשומעים לראות בפנים, ובמילא לומדים דברים נוספים. ואפילו בשביל א’ כדאי הציון. וזהו גם א’ הטעמים שמרכיבים במ”מ (ובמפתחות) בזמן שנתרבה החושך וכו’ . . . נוסף על דעירובין כ”א סע”ב. נד סע”ב” [שם מבואר שאין התורה ניקנית אלא ב”סימנים” וכו’. הוספת המו”ל דס’ הנ”ל].

4. שיחת ש”פ בראשית (התוועדות הא’) תשמ”א (שיחות קודש ע’ 270). וראה שם בשיחה טעמים נוספים, תוך הרחבת הדיבור בענין.

אודות גישה זו של הנגשת התורה ללומדי, ראוי להעיר:

בעת הדפסת מאמריו של כ"ק אדמו"ר המהר"ש ("תורת שמואל") ע"י כ"ק אד"ש, דבר שנעשה עוד בחייו של כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע, היו כאלו שבאו בטענות על כך שמדפיסים באותיות כתב (עגולות), ולא באותיות מרובעות, שנקל יותר (ובפרט באמריקא) לקרוא אותם. מספר כ"ק אד"ש⁵: כיון שהטענות הגיעו אלי – בהיותי המביא לדפוס, נכנסתי לכ"ק מו"ח אדמו"ר וספרתי שישנם הטוענים על כך שמלבד הגיעה על תוכן הענינים יצטרכו להתייגע על קריאת הכתב, והשיב כ"ק מו"ח אדמו"ר במשל: מספיק לסחוב את ה"שוקת" אל הסוסים, הגיע הזמן לסחוב את הסוסים אל ה"שוקת"! (וראה שם בהשיחה ביאור המשל והנמשל).

וראה זה פלא! בשיחת ש"פ קדושים תשמ"ט, עורר כ"ק אד"ש על הוספה בהדפסת דברי חסידות כחלק מהפצת המעיינות, והוסיף: ". הדפסת ספרי חסידות – באותיות מרובעות, אשר, הצורך בזה מודגש ביותר בנוגע לספרי החסידות המודפסים של אדמו"ר מהר"ש, שרובם נדפסו באותיות "עגולות", ובודאי דיפסום מחדש באותיות מרובעות דוקא . . . שהקריאה והלימוד באותיות מרובעות היא בקל יותר (ובמילא יכולים לנצל את כח היגיעה להוסיף בהבנת תוכן הענין). כך, שהדפסת תורת החסידות באותיות מרובעות מוסיפה בהפצת המעיינות חוצה".

"אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו"...

הרי לנו, שינוי נחרץ בגישה הנדרשת והנכונה בדורנו זה, בה נכון לסחוב את השוקת אל הסוסים! ואף אנן נאמר לגבי הנדו"ד – פענוח מראי-המקומות והנגשתם אל הקורא והלומד.

...

מלאכה מסוג זה נעשתה לראשונה (ככל הנראה) בשנת תשל"ד, אז יצא-לאור קונטרס עם פענוח מראי-מקומות של מכתב כללי מאותה שנה. בהמשך, 5 שנים

5. ש"פ נצבים, כ"ז אלול תש"י (התוועדויות ע' 215).

לאחמ"כ, יצאו לאור קונטרסים דומים תחת השם 'קונטרס ליקוטים להמראי מקומות', שהראשון שבהם עסק בפענוח המ"מ להמכתבים כלליים שנכתבו לקראת ר"ה תשל"ט (לפני ארבעים שנה).

הצעד הבולט והמפורסם יותר, הוא הספר החשוב 'חידושים וביאורים בש"ס' שיצא לאור בהמשך, בו הובאו שיחות-קודש על סוגיות שונות בש"ס, כשמראי-המקומות מפוענחים ומסודרים בצורה ערוכה היטב, ומונחים למרגלות כל עמוד ועמוד.

לאור חשיבות הדברים וההצלחה שבהם, קמה לה בהמשך מערכת ההוצאה לאור 'ממ"ש' (מכון מלכות שבתפארת), ששמה לה למטרה להוציא לאור את כל שיחות ה'דבר מלכות' – השיחות שנאמרו במשך השנה האחרונה לע"ע בה שמענו את כ"ק אד"ש, כשהן מפוענחות, וזכינו כולנו לסט המפואר והמהודר בשם "דבר מלכות עם פענוחים", המורכב מחמשה כרכים עבי-כרס, שכבר חזרו ונדפסו כו"כ פעמים.

מסתבר, שאם כי המכתבים כלליים של הרבי וכן שיחותיו זכו (אם-כי במידה קטנה ביותר!) לפענוח מראי-מקומות, אך מאמרי החסידות, שגם כך מטבע סגנונם ועומקם הינם פחות קלי-קריאה, טרם זכו למלאכת הנגשה זו.

ועל כן, עלה בליבנו לפענח את מראי-המקומות של המאמרים המוגהים (שבסדרת 'ספר המאמרים מלוקט') ולהוציאם לאור לתועלת הציבור, ובטח יהווה זה חלק חשוב ב'הפצת המעיינות' ובמילא ל'קאתי מר' תיכף ומיד ממש.

...

פענוח המראי-מקומות נעשה על-ידי חברי המערכת והינו על אחריותם בלבד, וזו הזדמנות לבקש מקהל הקוראים והמעיינים, שבאם המצא תמצא איזו שגגה בחסר או יתיר, נשמח לקבל הערות והארות על-מנת לתקנם בהוצאות הבאות בעז"ה.

תקוותינו ובטחוננו, שעוד טרם יקראו במאמר המפוענח, יתגלה כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א במלוא הדרו, בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

בס"ד.

פתח דבר

לקראת יום ה' פ' שמות, כ"א טבת, יום סיום אמירת קדיש אחרי הרבנית הצדקנית מרת חי' מושקא ג"ע זי"ע -
הננו מוציאים לאור את המאמר ד"ה להבין ענין תחיית המתים, שנאמר בהתועדות דש"פ אחרי, מבה"ח אייר, ה'תשמ"ו.

מערכת „אוצר החסידים”

כ טבת ה'תשמ"ט (תהא שנת משיח טובה).
שנת המאתיים להולדת כ"ק אדמו"ר צמח צדק,
ברוקלין, נ.י.

בס"ד. ש"פ אחרי, מבה"ח אייר, ה'תשמ"ו

להבין ענין תחיית המתים, הגה איתא במשנה¹ כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, וידוע² דפירוש עולם הבא במשנה זו הוא עולם התחי', וכדמוכח

1. סנהדרין ר"פ חלק. מתני': כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר 'ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר' (ישעיהו ס, כא). ואלו שאין להם חלק לעולם הבא: האומר, אין תחיית המתים מן התורה ואין תורה מן השמים ואפיקורוס. ר"ע אומר: אף הקורא בספרים החיצונים והלוחש על המכה ואומר, "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך" (שמות טו, כו). אבא שאול אומר: אף ההוגה את השם באותיותיו. שלשה מלכים וארבעה הדיטות אין להן חלק לעולם הבא. שלשה מלכים: ירבעם, אחאב ומנשה. ר' יהודה אומר: מנשה, יש לו חלק לעולם הבא שנאמר "ויתפלל אליו וישמע תחנונו וישיבהו ירושלים למלכותו" (דברי הימים ב לג, ג). אמרו לו: למלכותו השיבו, ולא לחיי העולם הבא השיבו. ארבעה הדיטות: בלעם ודואג ואחיתופל וגחזי.

2. רע"ב (ועוד) לסנהדרין שם. ועולם הבא האמור כאן, הוא העולם הבא אחר תחיית המתים, שעתידים לחיות ולעמוד בגופם ובנפשם חיים נצחיים כחמה וכלבנה וככוכבים. כדמייתי בגמרא: בהאי פרקא מתים שעתידים לחיות אין חוזרין לעפרן.

מדרש שמואל על מס' אבות בתחלתו. אומר אני, שכוונת התנא תובן כשנפרש דעוה"ב הנזכר כאן הוא עולם התחיה. והכי משמע בגמ' דקאמר גבי אלו שאין להם חלק לעוה"ב, הכופר בתחיית המתים. שהוא יתברך מודד מדה כנגד מדה, הוא כופר בתחיית המתים ולכן לא יזכה לתחיית המתים. ועם זה נאמר שכיון שהוא ית' חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח כידוע לחכמי האמת ולא ישא אלקים נפש הרשע עד כי ברוב הימים ימצאנה מטוהרה ואז נגנות במחיצת הצדיקים ועולה ושוב אינה יורדת וכן על זה הדרך לכל הנשמות עד שיתוקנו כולם וידוע שאין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף דהיינו אוצר שהנשמות העתידות לבא לזה העולם בתוכו והוא נקרא גוף וברבות רשעים בעולם אי אפשר שיכלו הנשמות שבגוף עד שיתוקנו ואין נשמות שבאוצר באים כדי שיכלו אבל אם יעשו תשובה שאז הנשמה עולה ואינה יורדת יבאו לעולם מן הנשמות שבאוצר ויכלו במהרה.

מהמשך המשנה ואלו שאין להם חלק לעולם הבא האומר אין תחיית המתים מן התורה, שהטעם על זה הוא כדאיתא בגמרא³ הוא כפר בתחיית המתים לפיכך לא יהי' לו חלק בתחיית המתים כו' מדה כנגד מדה. וזהו כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, דבגן עדן [שלפעמים נקרא ג"כ בשם עולם הבא⁴, אף שישנו גם עכשיו⁵, לפי שבא לאדם לאחרי עבודתו בעולם הזה⁶] כתיב⁷ מי יעלה בהר הוי' גו'

3. סנהדרין שם (ז, א).

4. רמב"ם שבהערה 6. וגם להכרעה בתורת החסידות (ראה לקו"ת צו טו, ג. והנה ארז"ל העוה"ב אין בו לא אכילה כו'. ולפ"ד הרמב"ם ז"ל קאי על עולם הנשמות. והרמב"ן ז"ל השיב עליו שאם כדבריו כן הוא א"כ מאי חידוש השמיענו הגמרא וכי שייך לנפש בלי גוף אכילה כו'. אלא מסיק שקאי על זמן תחה"מ שיהיה האדם בגוף ואעפ"כ אין בו לא אכילה כו'. [הערת המו"ל: כן צוין בכו"כ מקומות בתורת כ"ק אד"ש כמקור להכרעת תורת החסידות כדעת הרמב"ן. ואף שלא נכתב במאמר הנ"ל שהכרעה היא כהרמב"ן, לכאורה כן עולה מהם. דמסגנון הרצאת הדברים שמביא את דעת הרמב"ם ואחרי' את דעת הרמב"ן ש"השיב עליו", ומסיים "אלא מסיק וכו'" (למרות שהיה יכול להביא את ב' הדעות גרידא, בלא הקושי בדעת הרמב"ם) משמע שס"ל כהרמב"ן. ועוד). ד"עולם הבא" (בכלל) הוא עולם התחי' – לפעמים, גם ג"ע נק' בשם "עולם הבא", כדלקמן בפנים, ובהנסמן שם בהערה 11.

5. ועפ"ז יש לבאר מה שאמרו "וכי שלשה עולמות יש" (סנהדרין ז, סע"ב) – אף שלכאורה יש ג' עולמות, עולם הזה ג"ע ועולם התחי' (כמו שהקשה בספר העיקרים פ"ל וספ"א, [הערת המו"ל: לא מצאנו שאלה זו בספר העיקרים] הובא באוה"ת שלח ע' תקמג פ"ז דסנהדרין דס"ד סע"ב הכרת תכרת כו' והלא כבר נאמר ונכרתה, וכי שלושה עולמים יש . . . ולכאורה ק' אמאי לא הרי אומרים בשבת אין ערוך לך ואין זולתך כו' אין ערוך לך בעוה"ז ואין זולתך לחיי עוה"ב כו' ואין דומה לך מושיענו לתחה"מ, ולכאורה חיי עוה"ב שהזכיר קודם ימוה"מ ותחה"מ זהו ג"ע שכן רוחניות לנפש לבד, וא"כ יש כאן ג' עולמות העוה"ז וג"ע ותחה"מ שהוא עיקר העוה"ב ועיין ספר העקרים.) – כי כיון שג"ע ישנו גם עכ-שיו, יש לומר שהוא נכלל ב"עולם הזה".

6. רמב"ם ה' תשובה פ"ח ה"ח. זה שקראו אותו חכמים: "עולם הבא", לא מפני שאינו מצוי עתה וזה העולם אובד, ואחר-כך יבא אותו העולם – אין הדבר כן. אלא הרי הוא מצוי ועומד, שנאמר: "אשר צפנת ליראך פעלת וגו'" (תהילים לא, כ). ולא קראהו עולם הבא – אלא מפני שאותם החיים באים לו לאדם אחר חיי העולם הזה, שאנו קיימים בו בגוף ונפש, וזהו הנמצא לכל-אדם בראשונה.

7. תהילים כד, ג-ד.

נקי כפים ובר לבב גו', שישנם כמה תנאים בכדי לזכות לג"ע⁸, משא"כ בנוגע לעולם התחי' (שבו הוא עיקר התואר עולם הבא) אמרו כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא⁹.

וצריך להבין, הרי ידוע שהגילוי שיהי' בעולם התחי' הוא נעלה הרבה יותר

8. גם לג"ע התחתון – כ"מ בד"ה כי ישאלך שבהערה הבאה.

ולהעיר מהמשך תער"ב ח"ב ר"פ שעט (ס"ע תשעט). והנה ב' אופני ההמשכה הנ"ל בדברך מלמטלמ"ע ומלמעלמ"ט יובן ע"ד הפרש בין ג"ע לתחה"מ. שהרי נודע שיש בג"ע בד"כ ב' בחי' ג"ע, ג"ע התחתון וג"ע העליון, ולא כל אדם זוכה לגעה"ע וכנודע שהרבה אינם באים כלל לגעה"ע וכמ"ש "מי יעלה בהר ה' נקי כפים ובר לבב כו'", שחשיב שם הרבה תנאים שצריך להיות עד שיוכל לעלות בהר ה', הוא בחי' געה"ע כו'. ובד"כ געה"ע הוא תשלום שכר לנשמות הגבוהות כו'.

9. ד"ה כי ישאלך עטר"ת (סה"מ עטר"ת ס"ע שנא ואילך), וכללות הגילוי דג"ע הוא רק לנשמות ולא לגופים. ובתחה"מ אמרו "כל ישראל יש להם חלק" שהכל יבואו להגילוי דתחה"מ. . משא"כ בג"ע גם מקיימי תומ"צ אינם שוים, וכמו הגילוי דגעה"ע הוא דוקא בעבודה עליונה יותר ואינו מספיק ע"ז רק קיום התומ"צ, וכידוע דממעשה המצות נעשה לבושים אל הנשמה בגעה"ת ומכוונת המצות נעשה לגעה"ע כו', וכמו"כ בכדי לזכות לגעה"ע צ"ל עבודה עליונה יותר כו'. ולהגילוי דלעתיד מספיק הקיום דתומ"צ ויהי' הגילוי מלמעלה לכולם בשוה.

וזהו הפרש בין ג"ע ותחה"מ דבג"ע הגילוי הוא בבחי' ממכ"ע וע"כ כללות הגילוי הוא רק לנשמות ולא לגופים כי הגופים אינם יכולים לקבל גילוי האור רק נשמות, והעלי' בג"ע הוא לפי אופן עבודתו היינו לפי אופן זכוך הכלים שלו בעוה"ז לפי אופן כזה מקבל האור והגילוי בג"ע הן בכללות עבודתו אם זוכה לבחי' געה"ע או רק לגעה"ת והן בפרטות העליות הוא לפי אופן עבודתו בסדר והדרגה בעוה"ז כן המה העליות בסדר והדרגה בג"ע כו' וכמ"ש במ"א. אבל לעתיד יהי' גילוי בחי' סוכ"ע. . ועם היות שזהו ג"כ ע"י עבודה אך הגילוי הוא שלא בהדרגה וע"כ ע"י קיום תומ"צ זוכים להגילוי דלעתיד והגילוי יהי' לנשמות בגופים דבחי' סוכ"ע יכל להיות הגילויים גם בגוף.

ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ס"ע 44 ואילך). וההבדל בין ג"ע לעולם התחי' הוא, דבג"ע כתיב "מי יעלה בהר הוי' נקי כפים ובר לבב כו'", דיש כמה תנאים בכדי שיוכל לעלות בג"ע ויש ע"ז דין ומשפט אם הוא ראוי לגילוי דג"ע, ויש שזוכים לעלות רק לגעה"ת, ולגעה"ע אינם זוכים, ויש הזוכים לעלות גם לגעה"ע.

מהגילוי דג"ע, וכמובן גם מזה שהג"ע ישנו גם עכשיו משא"כ הגילוי דעולם התחי' יהי' רק לע"ל, ויתירה מזו שהגילוי דעולם התחי' יהי' (גם) לאחר ימות המשיח, שמזה מובן שהגילוי שיהי' אז הוא למעלה גם מהגילוי שיהי' בימות המשיח [דזהו מה שאומרים¹⁰ אין ערוך לך כו' בעולם הזה ואין זולתך כו' לחיי העולם הבא אפס בלתך כו' לימות המשיח ואין דומה כו' לתחיית המתים, שד' ענינים אלו הם בסדר

10. בנוסח תפלת שחרית דשבת.

וראה בארוכה ד"ה אין ערוך תרנ"ב (סה"מ תרנ"ב ע' ו ואילך). אין ערוך לך בעוה"ז כו'. י"ל דחשיב סדר ומדריגות בעולמות עוה"ז ועוה"ב והיינו ג"ע וימיה"ש ותח"מ וחשיב פרטי המדריגות בשבת אוא"ס מה שניכר בכל עולם ועולם לפי מה שהוא.

ואומר אין ערוך לך בעוה"ז דבעוה"ז מובן ומורגש איך שאין ערוך לך. דהנה ידוע דבריאת יש מאין א"א להיות בדרך עו"ע דעו"ע הוא שהעלול יש לו ערך להעילה וכמו שכל ומידות ומחו"ד, וכמו"כ כח המעשה מצד הכח הרוחנית. . משא"כ מציאות היש הגשמי מהרוחני אינו בסדר והדרגה דא"כ לא הי' גשמי כ"א רוחני, ומה שנעשה גשמי אינו בערך לגבי מקורו כלל. . ונמצא בעוה"ז מה שנעשה מציאות יש גשמי ניכר איך שאין ערוך הנברא לגבי האלוקות, כי בסדר והדרגה בערך לא הי' מציאות יש כלל ומובן בשכל מאחר שנעשה מציאות יש הרי אינו בערך האלוקות כלל כו'

ואין זולתך מלכינו לחיי העוה"ב. הנה ידוע דאף שהיש נראה למציאות דבר נפרד בפ"ע כו' אמנם האמת אינו כן אלא שבאמת היש בטל לאלוקות ורק נראה ליש אבל באמת הוא בטל. . וזהו ואין זולתך מלכינו לחיי העוה"ב, דבג"ע שם נרגש שאין זולתך מלכינו כלל, שהעיקר הוא האין האלוקי והיש בטל ויותר מזה שהיש בטל במציאות ממש ואינו דבר בפ"ע כלל. . והיינו בחי' אור מל' דאצי' שמאיר בג"ע שהבי-טול דאצי' הוא שאינו נרגש היש כלל רק מיוחד בתכלית היחוד, וזהו ואין זולתך כו'

אפס בלתך גואלינו לימות המשיח. י"ל דההפרש בין ואין זולתך לאפס בלתך הוא ההפרש בין ביטול הכלים לביטול האור, דאפס הוא ביטול יותר, דאין זולתך הוא מורה שיש מציאות אלא שבטל כו' ואפס הוא שאין מציאות זולת כלל. . וענין אפס בלתך הוא דהנה האור דבוק במאור ואז הוא במציאות אור וכמבואר במ"א דענין אור ומאור הוא שהאור הוא רק הארה שאין בו מן העצם כלל רק שהוא באופן כמו העצם ממש כו'. . וזהו אפס בלתך י"ל דקאי על בחי' האור שאינו שום מציאות בפ"ע ומציאותו הוא כשדבוק ובטל במקורו כו'. וכמבואר במ"א דאור וכלי הם בחי' סוכ"ע וממכ"ע, ולע"ל בימיהו"ש יאיר בחי' סוכ"ע, וזהו אפס בלתך גואלינו לימיהו"ש.

ואין דומה לך מושיענו לתח"מ. י"ל ואין דומה לך הוא בחי' עצמיות הא"ס שלמעלה מבחי' גילוי לגמרי הוא בחי' העצם ממש, דבחי' האור הוא רק גילוי העצם (שאינו בו בחי' העצם כו'), ואף שהוא מעין המאור מ"מ ה"ה בבחי' גילוי, והיינו שנצטייר באיזה ציור עכ"פ. . משא"כ העצם לא נצטייר בשום ציור כלל מפני שאינו בבחי' גילוי כלל וא"א להיות בדמיון כזה בשום מדריגה. . וזהו ואין דומה לך בחי' העצמות ממש הוא מושיענו לתח"מ בב"א.

דמלמטה למעלה, שהגילוי דעולם הבא (שהכוונה בעוה"ב כאן היא לג"ע¹¹) הוא למעלה יותר מהגילוי שיכול להיות בעולם הזה, ולמעלה יותר הוא הגילוי דימות המשיח, ולאח"ז הוא הגילוי דתחיית המתים שהוא למעלה יותר גם מהגילוי דימות המשיח], ואעפ"כ בכדי לזכות להגילוי דג"ע צריך כמה תנאים, והגילוי דתחיית המתים שהוא למעלה יותר מהגילוי דג"ע יהי' לכל ישראל.

(ב) ונקודת אחד הביאורים בזה הוא, כמבואר בכמה דרושים¹², שהשכר דג"ע הוא

11. סה"מ תרנ"ב שם. וזהו ואין זולתך מלכינו לחיי העוה"ב, דבג"ע שם נרגש שאין זולתך מלכינו כלל.

המשך תער"ב ח"א פרע"ט (ע' תקסה). וזהו אין זולתך מלכינו לחיי עוה"ב, דבג"ע הוא גילוי האור. וכידוע דג"ע הוא הוא גילוי האצ"י כו' . . ושם הוא ההרגש איך שהוא לבדו הוא ואין זולתו כו'.

ח"ב פ' שפ (ע' תשפא). דאין זולתך מלכנו לחיי עוה"ב היינו בעולם הנשמות בג"ע שמאיר שם האור כמו שהוא בבחי' דבקות במקורו כו' . . וע"כ שם הביטול בבחי' אין זולתך דהוא לבדו הוא ואין זולתו כו'.

ח"ג ע' א'שפז. ולכן בעוה"ב שהוא ג"ע או' אין זולתך בחי' אין כו'.

12. תו"א יתרו עג, ב. אך הענין הוא כי נודע שיש ב' בחי' בגילוי אור א"ס ב"ה. הא' בחינת ממכ"ע. והב' בחי' סוכ"ע. והנה ג"ע הוא מבחי' ממכ"ע. ביו"ד נברא העוה"ב שראשיתו מחכמה. וכשנמשך לבינה אזי מתגלה תענוג עוה"ב וג"ע אלא שג"ע העליון הוא מבינה דבינה. וג"ע התחתון הוא מבינה דמלכות לכך אין תענוג זה מתגלה אלא לנשמות.

אבל לע"ל בתח"ה יתגלה בחי' סוכ"ע. ושם הנשמה והגוף הם שוין. וגילוי זה הוא ע"י המצות אשר יעשה האדם. כי תר"ך מצות הם תר"ך עמודי אור שבכתר שהוא סוכ"ע והכתר נעשה ממצות המלוך-בשים בעשייה גשמית דוקא. כמו עד"מ כתר מלכות שעושין אותו מאבנים טובות שהן בחי' דומם ונעשה כתר על ראשו למעלה. ובבחי' זו אפי' פושעי ישראל מלאים מצות כרמון. ולכן כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב בתחית המתים חוץ מאותם שמנו חכמים.

וראה גם סה"מ צ' להצ"צ טו, ב. והגילוי שמהאו"פ ע"י התורה הוא סוד הג"ע אבל גילוי האור מקיף הנ"ל הוא לע"ל בלבד כשיחיו המתים שאז יראו ענינו גילוי אלוקותו ית' הבבע"ג המקיף הנ"ל וכמ"ש ולא יכף עוד מורך וגו'.

וביאור זה הנה נודע שעיקר העסק בג"ע הוא לימוד התורה כמו שארז"ל קמיפלגי במתיבתא דרקיע ס' אם בהרת קודם לשער לבן מאן נוכח נוכח רבה בר נחמני (ב"מ פ"א א') ועם שבדואי אין הכוונה על

לימוד פשטי התורה כמו שהיא לפנינו שהרי אין שם גשמיות ד' רשויות לשבת או בהרת ושער לבן, אלא הכוונה על לימוד פנימיות התורה ר"ל סוד הבהרת ברוחני' שענינה מניעת השפע ושער לבן היני-קה לחיצונים כמבואר במקומו, ועד"ז ענין ד' רשויות כמ"ש בליקוטי הש"ס להאריז"ל, ואעפ"כ עיקר מציאת ענין לימוד זה הוא החכמה וההשכלה ברוחניות, וזהו פי' גן עדן וארז"ל (ברכות ל"ד ב' ע"ש) יכול גן זה עדן ת"ל ונהר יוצא מעדן וגו' (בראשית ב' י') כי הגן עצמו הוא גילוי אלקות בהשגה ומהו משיג הוא בחי' החכמה הנק' עדן ע"ש התענוג המאיר ומלוכש בה כמו עד"מ למטה כשהאדם משכיל איזו השכלה חדשה שמתמלא תענוג.

אבל העוה"ב שהוא תח"ה הוא מתן שחרם של מצות היינו גילוי מקור התענוגים כי הם רצונו ית' שמ-לובש בו עצמות התענוג למעלה מעלה מהארת התענוג שבחכמה דתורה, וז"ש במצות נחת רוח לפני שאמרת ונעשה רצוני (רש"י זבחים מ"ו ב' ד"ה הנחת) ולפי שהוא נעלה יותר ע"כ יכול לירד ולהתלבש מטה מטה שיהי' הגוף נהנה ממנו משא"כ תענוג שבג"ע שאינו גבוה כ"כ א"א לו להיות נשפל ולהתגלות מטה מטה כ"כ ואינו מתגלה כ"א לנפשות שבלא גופים, כי נעוץ תחלתן בסופן דייקא ובל' הקבלה הוא ענין הארת הכתר שמיגיע אורו למטה מבחי' החכמה כמ"ש במ"א ממשל הגעת חמימות השמש באויר השלישי הסמוך לארץ ביותר הרבה מאד מבאויר האמצעי העליון ממנו ועוד שם באורך.

ד"ה כי ישאלך עטר"ת רפ"ב (סה"מ שם ס"ע שנג ואילך). דהנה מצות הן בחי' רצה"ע דהיינו בחי' אוא"ס הסוכ"ע וע"כ הם יפה מהגילוי דג"ע שזוהו רק הגילוי דבחי' ממכ"ע וע"י המצות נמשך בחי' סוכ"ע ה"ז יפה. . וי"ל דהנה ידוע ההפרש בין תורה ומצות דאורייתא מחכ' נפקית שהיא בחי' או"פ, ושורש התורה הוא בחי' עצמות א"ס וכמו שבא בהשתל' היא בחי' חכ' כו' ומצות הם בגולגלתא בחי' הכתר בחי' א"מ. ולפי"ז י"ל דבג"ע הגילוי הוא דבחי' התורה וגם מצות כמו שהם בבחי' ז"א שהכל הוא בחי' או"פ, והעי-קף הוא הגילוי דתורה שהרי עסק הנשמות בג"ע הוא השגת התורה ברוחניות ולא מצינו קיום המצות בג"ע, דלעתיד יהי' קיום (המצות) וכמ"ש א ושם נעשה לפנך כמצות רצונך וזהו בימוה"ש וכמ"כ לעתיד יהי' ג"כ קיום המצות ומה שהמצות בטלות לעתיד היינו שיהיו בבחי' ביטול לגבי לאור עליון יותר שיהי' לעתיד כו', וכמ"ש במ"א (וכמשי"ת) אבל בג"ע אין אנו מוצאים קיום המצות כ"א למוד התורה שלומ-דים בג"ע וכו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו תלמודו דייקא וכת"י חברים מקשיבים לקולך כו', הרי שהוא גילוי בחי' או"פ כו', וההתחדשות דזיו תורתן ועבודתן הוא גילוי דבחי' אצי' וידוע דכללות ענין התורה הוא התחברות אצי' עם בי"ע שבבי"ע יהי' גילוי האצי', וזהו הגילוי בג"ע שע"י התורה דג"ע בעצם הוא בחי' בריאה וע"י התורה הוא גילוי האצי' בג"ע כו' וכמ"ש בלק"ת בד"ה במד"ס באה"מ, וא"כ המצות למטה שממשיכים בחי' סוכ"ע ה"ז יפה מהגילוי דג"ע כו'.

ה'ש"ת פ"ד (סה"מ שם ע' 48). אך הענין הוא דהנה תומ"צ הם חכמתו ורצונו ית' דתורה היא חכמתו ית' והמצות הם רצונו ית', וההפרש בין תורה למצות הוא דאורייתא מחכ' נפקת שהוא בחי' או"פ ושורש התורה הוא בעצמו' א"ס ב"ה וכמו שבא בהשתל' הוא בחי' חכ', ומצות הם בגולגלתא בחי' הכתר בחי' או"מ, ולפעמים הנה המצות הן בז"א וכמאמר רמ"ח פיקודין רמ"ח אברין דמלכא וגם נקראים מצות

על עסק התורה, והשכר דתחיית המתים הוא על קיום המצוות. וזהו שג"ע הוא עולם הנשמות (נשמות בלא גופים) ובעולם התחי' יהיו נשמות בגופים, כי עסק התורה שייך בעיקר להנשמה וקיום המצוות להגוף¹³. וכיון שקיום המצוות הוא בכל ישראל, דאפילו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון¹⁴, לכן כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא. ויש לומר, דזהו גם מה שממשיך במשנה שנאמר¹⁵ ועמך כולם

המלך, והענין בזה הוא שהמצות בעצם הם בבחי' כתר אבל כאשר נמשכים ע"י התורה בחי' חכ' אזי המצות הן בז"א, ולפ"ז הנה הגילוי בג"ע הן תומ"צ כמו שהן בז"א שהכל הוא בבחי' או"פ, והעיקר הוא הגילוי דתורה שהרי עסק הנשמות בגן עדן הוא השגת התורה ברוחני' ולא מצינו קיום המצות בגן עדן כ"א לימוד התורה שלומדים בג"ע וכמא' אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, הרי שהוא גילוי או"פ.

13. ראה תניא פל"ה (מד, סע"א ואילך), והנה כשהאדם עוסק בתורה אזי נשמתו שהיא נפשו האלהית עם שני לבושיה הפנימים לבדם שהם כח הדבור ומחשבה נכללות באור ה' א"ס ב"ה ומיוחדות בו ביחוד גמור והיא השראת השכינה על נפשו האלהית כמארו"ל שאפי' אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו. אך כדי להמשיך אור והארת השכינה גם על גופו ונפשו הבהמית שהיא החיונית המלובשת בגופו ממש צריך לקיים מצות מעשיות הנעשים ע"י הגוף ממש שאז כח הגוף ממש שבעשיה זו נכלל באור ה' ורצונו ומיוחד בו ביחוד גמור.

ושם פל"ז (מט, א-ב). ומ"ש רז"ל שת"ת כנגד כולם היינו מפני שת"ת היא בדבור ומחשבה שהם לבו-שים הפנימי' של נפש החיונית. . דרמ"ח פיקודין הם רמ"ח אברי' דמלכא. ובכ"מ.

14. עירובין יט, א. דאמר ריש לקיש פושעי ישראל אין אור גיהנם שולטת בהן ק"ו ממזבח הזהב מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב עמד כמה שנים ולא שלטה בו האור פושעי ישראל שמלאין מצות כרמון שנאמר כפלה הרמון רקתך ואמר ר"ש בן לקיש אל תיקרי רקתך אלא ריקת-תיך שאפי' ריקנין שבך מלאין מצות כרמון.

חגיגה כז, א. אין אור של גיהנם שולטת במושעי ישראל קל וחומר ממזבח הזהב מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים אין האור שולטת בו פושעי ישראל שמלאין מצות כרמון דכתיב (שיר השירים ד) כפלה הרמון רקתך אל תקרי רקתך אלא ריקנין שבך על אחת כמה וכמה.

צדיקים לעולם יירשו ארץ כו', דיש לומר, שכוונת המשנה בשנאמר כו' היא לא רק להביא ראי' על זה שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא אלא גם לבאר הטעם על זה. דמי שמקיים מצוות נק' בשם צדיק [דכל המצוות נק' בשם צדקה¹⁶, ומקיימי המצוות נק' בשם צדיקים¹⁷] וכיון שועמך כולם צדיקים, שכל ישראל (אפילו הפושעים שבהם) מקיימים מצוות, ויתירה מזו שהם מלאים מצוות, דהמצוות

16. ראה תניא פל"ז (מת, ב). ובוה יובן מה שהפליגו רז"ל במאד מאד במעלת הצדקה ואמרו ששקולה כנגד כל המצוות ובכל תלמוד ירושלמי היא נק' בשם מצוה סתם כי כך היה הרגל הלשון לקרוא צדקה בשם מצוה סתם מפני שהיא עיקר המצוות מעשיות ועולה על כולנה שכולן הן רק להעלות נפש החיונית לה' שהיא היא המקיימת אותן ומתלבשת בהן ליכלל באור א"ס ב"ה המלוּבש בהן ואין לך מצוה שנפש החיונית מתלבשת בה כל כך כבמצוות הצדקה שבכל המצוות אין מתלבש בהן רק כח א' מנפש החיונית בשעת מעשה המצוה לבד אבל בצדקה שאדם נותן מיגיע כפיו הרי כל כח נפשו החיונית מלוּבש בע"שיית מלאכתו או עסק אחר שנשכר בו מעות אלו וכשנותן לצדקה הרי כל נפשו החיונית עולה לה' וגם מי שאינו נהנה מיגיעו מ"מ הואיל ובמעות אלו היה יכול לקנות חיי נפשו החיונית הרי נותן חיי נפשו לה'.

וראה בהנסמן בספר המאמרים מלוּקט ח"א ע' רח הערה 33. יפוענה במקומו.

17. לקו"ת שה"ש טז, ג. וזהו מ"ש וגבעות בצדקה קאי על מעשה המצות כי דרך כלל נקראו כל המצוות בשם צדקה כמבואר בלק"א והאדם המקיים אותם נק' ג"כ בשם צדיק כו' שהוא עושה צדקה כמו עד"מ מעשה הצדקה בגשמיות שנותן פרוטה לעני ובוה מחייהו כן הוא הענין בקיום המצוות נקראו המצוות בשם צדקה כי איהו צדיק ואיהו צדקה בחי' מלכות מקור הגבורות כו' ואז נק' צדק. אך ע"י הצדקה נמשך בה ה' ונק' צדקה כו'.

ד"ה כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב (הא') תרכ"ו (סה"מ תרכ"ו ע' קס"ז) אך הענין הוא כי צדיק הוא ע"ש צדקה, והנה כל המצוות נק' בשם צדקה וכמ"ש וצדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה כו', ולכן האדם שמקיים המצוות שנק' בשם צדקה נק' בשם צדיק.

אך הנה זה גופא צ"ל מפני מה נקראו המצוות בשם צדקה, הלא צדקה היא מצוה בפ"ע שהיא מצות הצדקה לתת לעני די מחסורו. . והיינו שבחי' מה שהוא מרום וקדוש הנה אני אשכון את דכא דוקא, וזה כמרו"ל נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים היינו להחיות רוח שפלים כי העולמות הגשמי' שלמטה הם שפלים. . כמו שהצדקה הוא מה שנותנים לעני מזון ולבוש ככה בחי' דירה בתחתונים ולכן נק' הקב"ה בשם צדיק מפני שנותן צדקה ועוד.

שמקיימים ממלאים את כל מציאותם, לכן לעולם יירשו ארץ, ארץ החיים¹⁸ שקאי על חיי עולם הבא. אמנם, עפ"ז צריך להבין מה שמביא במשנה גם המשך הכתוב נצר מטעי מעשה ידי להתפאר, והרי זה שישראל הם נצר מטעי ומעשה ידיו של הקב"ה הוא מצד עצם מציאותם (עוד לפני שמקיימים מצוות), ובהמשנה דכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא מביא גם סיום הכתוב נצר מטעי מעשה ידי להתפאר, דמזה משמע, דזה שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא הוא (גם) מצד המעלה שבהם מצד עצמם.

ג) ויש לומר, שבהגילוי שיהי' בתחיית המתים שני ענינים. השכר על העבודה דקיום המצוות (ועמך כולם צדיקים), שההמשכות שהמשיכו ישראל ע"י המצוות שקיימו עכשיו תהי' אז בגילוי, ועי"ז יתעלו (אח"כ¹⁹) למדרגה נעלית יותר, שתתגלה מעלתן של ישראל מצד עצמם, שהם נצר מטעי מעשה ידי להתפאר, שהוא למעלה יותר גם מההמשכה שנמשכת ע"י קיום המצוות. ויש להוסיף, שעיקר החידוש והעילוי דתחיית המתים הוא שאז תתגלה מעלת ישראל עצמם. דגילוי ההמשכה שנמשכת ע"י המצוות, יהי' גם בימות המשיח (קודם זמן התחי'), וכמבואר בתניא²⁰ שע"י מעשינו ועבודתינו עכשיו ממשיכים אוא"ס למטה והגילוי

18. אזה"ת נ"ך עה"פ ישע"י שם ס"ג (ע' רפח). כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שנאמר ועמך כולם צדיקים כו', מבואר דפי' יירשו ארץ היינו עוה"ב שהוא תחה"מ, ונראה כי זה הוא פי' ארץ החיים שהוא ענין תחיית המתים. ובמא"א אות א' ס"ק כ"ו פי' ארץ החיים נק' שמקבלת מחכמה שנק' חיים והחכמה תחי', והעוה"ב הוא בינה דהיינו שאז יאיר בינה במל' הנק' ארץ. . ואפ"ל שזהו חיי ג"ע וחיים דתחה"מ, וכמ"ש אין זולתך לחיי העוה"ב ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים.

19. לאחר שתתגלה להם ההמשכה שהמשיכו ע"י קיום המצוות – ראה לקמן הערה 46. ועפ"ז יש לבאר הסדר שבכתוב: "ועמך כולם צדיקים", המעלה דישראל; לאח"ז – "לעולם יירשו ארץ"; ולאח"ז עוד מעלה "נצר מטעי גוי" – די"ל הביאור בזה, שלאחרי ש"יירשו ארץ" ותתגלה להם ההמשכה שהמשיכו ע"י קיום המצוות ("ועמך כולם צדיקים") – אז דוקא יוכל להיות הגילוי ד"נצר מטעי גוי"

20. פל"ז (בתחלתו). והנה תכלית השלימות הוה של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות כי הגורם שכר המצוה היא המצוה

דהמשכה זו יהי' בימות המשיח ובתחיית המתים (אלא שבתחיית המתים, גם הגילוי דהמשכה זו יהי' באופן נעלה יותר²¹, (ועיקר החידוש והעילוי דתחיית המתים הוא שאז יתגלה השורש דישראל כמו שהם מושרשים בהעצמות²².

ויש לומר, דמ"ש בכמה דרושים (הובא לעיל) שבתחיית המתים יהי' גילוי ההמשכה שנמשכת ע"י קיום המצוות, הוא, כי שם מדובר בהשכר לישראל שיהי' בעולם הבא עבור עבודתם בתומ"צ בעולם הזה²³, ושלימות השכר הוא שיאיר להם בגילוי ההמשכה שהמשיכו ע"י קיום המצוות. ולכן מבואר בדרושים אלו ששכר הנשמות בג"ע הוא שמשגיגים האלקות דהתורה שלמדו בעוה"ז, דתורה היא חכמתו של הקב"ה, אור הממלא, והשכר דתחיית המתים הוא שאז יראו עינינו גילוי אלקותו הבלתי בע"ג²⁴ שנמשך ע"י קיום המצוות, רצונו ית' (שלמעלה

בעצמה כי בעשייתה ממשיך האדם גילוי אור א"ס ב"ה מלמעלה למטה להתלבש בגשמיות עוה"ז.

וראה גם שם מח, א ונמצא כי כל תכלית של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי כבודו ואלוהותו ית' ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ תלוי בהמשכת אלוהותו ואור א"ס ב"ה לנפש החיונית שבכללות ישראל בכל רמ"ח אבריה ע"י קיום כל הרמ"ח מצוות עשה ולהעביר רוח הטומאה ממנה בשמירת כל שס"ה מצוות ל"ת שלא יינקו ממנה בשמירת' כל שס"ה מצוות ל"ת שלא יינקו ממנה שס"ה גידיה).

21. ראה שם פל"ו "שימות המשיח ובפרט כשיחיו המתים".

22. ראה המשך תרס"ו ע' תקז "דתכלית העלי' דלעתיד הוא שיגיעו לשרשן ומקורן האמיתי כי אין למעלה מזה . . . אין דומה לך מושיענו לתחיית המתים, שתתגלה שורש ומקור האמיתי של הנשמות כמו באמיתת העצמות".

23. ראה ד"ה כי ישאלך היש"ת (סה"מ שם ע' 45) "הצד השוה שבהם (בג"ע ובעולם התחי') הוא . . . שהם תשלום שכר וגמול טוב".

24. לשון הצ"צ בסה"מ צ"צ שבהערה 12.

מחכמתו), אור הסובב. אמנם, כל זה הוא השכר לישראל עבור עבודתם בתומ"צ²⁵. ועיקר החידוש והעילוי שיהי' בעולם הבא הוא הגילוי דמעלת ישראל עצמם, נצר מטעי מעשה ידי להתפאר.

ד) **וביאור** הענין (דג' מדריגות אלו, ג"ע וב' הדרגות בתחיית המתים), דאיתא בגמרא²⁶ כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עין²⁷ לא ראתה אלקים זולתך. ובהמשך הענין שם מאי עין לא ראתה כו' זה עין שלא שלטה בו עין כל ברי', שמא תאמר אדה"ר היכן הי' בגן כו', גן לחוד ועדן לחוד. והיינו שהחידוש והעילוי דעולם הבא (תחיית המתים) לגבי ימות המשיח הוא שאז יהי' הגילוי דבחינת עין, עין לא ראתה. ומזה מובן, דזה שבעולם הבא יהי' גילוי ההמשכה שנמשכה ע"י קיום המצוות, מכיון שגילוי זה יהי' (בכללות) גם בימות המשיח, אין זה אמיתית הענין דעוה"ב. ועיקר הענין דעוה"ב הוא הגילוי דבחינת עין, והוא התענוג העצמי שמתענג בישראל, שלמעלה גם מהתענוג

25. ולהעיר, שהגילוי דאוא"ס שהמשיכו ישראל ע"י קיום המצוות, יהי' גם בעולם [אלא שבישראל יהי' הגילוי ביותר – ראה תניא ספ"ז]. רק שאח"כ גרם החטא ונתגשמו הם והעולם עד עת קץ הימין שאז יזדכך גשמיות הגוף והעולם ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר לישראל ע"י התורה שנקר' עוז ומיתרון ההארה לישראל יגיע חושך האומות ג"כ כדכתיב והלכו גויים לאורך וגו' וכתיב ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו גו'. פל"ז (מז, סע"ב ואילך) ומאחר שכללות נפש החיונית שבכללות ישראל תהיה מרכבה קדושה לה' אזי גם כללות החיות של עוה"ז שהיא קליפת נגה עכשיו תצא אז מטומאת' וחלאתה ותעלה לקדושה להיות מרכבה לה' [וגם מזה מוכח לכאורה שלא זהו עיקר הענין דעוה"ב.

26. ברכות לר, ב.

27. ישע"י סד, ג.

שמתענג בתומ"צ²⁸. ולהעיר, שבכ"מ²⁹ מבואר החילוק בין תורה למצוות, דבתורה שהיא חכמתו ית' מלוּבש הארת התענוג ובמצוות שהם רצונו ית' מלוּבש עצמות התענוג (בחינת עדן). וזהו שבג"ע כתיב³⁰ ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, שהתענוג שנמשך לנשמות בג"ע (בהשגת התורה) הוא רק המשכה מצומצמת מבחינת עדן שנמשכת ע"י הנהר שמפסיק בין עדן לגן, משא"כ בעוה"ב שהוא מתן שכרן של מצוות הוא הגילוי דבחינת עדן עצמו. ויש לומר, שזהו בכללות. אבל בפרטיות, כיון שהגילוי דהמצוות יהי' (בכללות) גם בימות המשיח ואעפ"כ אמרו שבימות המשיח לא יהי' גילוי דבחינת עין לא ראתה (בחינת עדן), וגילוי בחינה זו יהי' רק בעולם הבא, מוכח מזה, שעיקר בחינת עדן שיהי' בעולם הבא הוא שאז יתגלה התענוג העצמי שמתענג בישראל, שלמעלה גם מהתענוג העצמי שבמצוות.

ה) **וביאור** העילוי דתחיית המתים לגבי ימות המשיח (ועד"ז החילוק שבין ב' הדרגות שבתחיית המתים גופא), יובן בהקדים ביאור המעלה דימות המשיח לגבי ג"ע³¹. שהגילוי דג"ע הוא דוקא לנשמות בלא גופים, והגילוי דימות

28. ראה המשך תרס"ו ע' קה. ושם (ע' קו) שבכדי להגיע לבחי' תענוג העצמי כמו שהוא בעצמותו א"א ע"י תומ"צ אלא ע"י התשובה – והרי ענין התשובה הוא העילוי דנשמות שלמעלה מתומ"צ

29. סהמ"צ שבהערה 12.

30. בראשית ב, י.

31. בהבא לקמן ראה המשך תער"ב ח"ב פ' שעט-שפ (ע' תשעט ואילך) ויובן זה ע"ד ההפרש בין ג"ע ותח"מ, דבג"ע כתי' מי יעלה בהר ה' שיש כמה תנאים, ובין כל עליה טבילה בנה"ד ובתח"מ יהי' לכו-לם, ורק דין ומשפט כללי, והלא בתח"מ יהי' גילוי עליון הרבה יותר ויהי' ג"ע בבחי' או"פ, אך הענין דגילוי דג"ע הוא בחי' ממכ"ע, ג"ר ומהות האור וזיו, וע"כ הוא ל"פ כלי המקבל, וצ"ל טבילה בנה"ד בי-טול מציאות הראשון ועלי' בהעמוד הביטול ל"ע מדרי' העליונה, והעליות דג"ע י"ל שהן בסדר והדרגה כמו שהעבודה היא בסדר והדרגה והוא להתחלת הגילוי הוא כערך הת-חלת העבודה רק שהוא בבחי' המהות דאלוקות . . אבל תח"מ יהי' בבחי' המשכה מלמעלה"ט והיינו שיהי' הגילוי מבחי' עצמות א"ס שאינו כלל ביכולת הנבראים לעורר ולהמשיך בבחי' העלאת מ"ן כו'.

המשיח יהי' גם למטה בעוה"ז הגשמי (וכמו עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות³²) והטעם לזה הוא, כי בג"ע הוא הגילוי דאור הממלא, אור מוגבל, ולכן אינו נמשך למטה, משא"כ בימות המשיח יהי' גילוי אוא"ס הבלתי מוגבל, ולכן יהי' הגילוי גם למטה. ועוד חילוק, דבג"ע יש בכללות שתי בחינות, ג"ע התחתון וג"ע העליון, ובכל א' מהם יש ריבוי מדריגות עד אין קץ³³, כמרז"ל³⁴ ת"ח אין להם מנוחה כו' ילכו מחיל אל חיל³⁵, שעולים תמיד ממדריגה למדריגה. ופירוש אין להם מנוחה הוא שעלייתם ממדריגה למדריגה היא ע"י עבודה. דבעלי' צ"ל מקודם טבילה בנהר דינור לשכוח ההשגה והתענוג דמדריגה התחתונה³⁶, וגם העלי' עצמה

32. שבת ל, סע"ב. וש"נ. יתיב רבן גמליאל וקא דריש עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר: "יהי פיסת בר בארץ".

33. אגה"ק סי"ז. לפי שההארה והגילוי שבג"ע היא בחי' ממלא כל עלמין שהוא בחי' השתלשלות ממדרגה למדרגה ע"י צמצומים וצומים וכמארז"ל ביו"ד נברא עוה"ב והיא בחי' חכמה עילאה הנקראת עדן העליון המשתלשלת ומתלבשת בכל העולמות. . אבל גילוי ההארה שבתחה"מ יהי' מבחינת סובב כל עלמין שאינה בבחי' צמצום ושיעור וגבול אלא בלי גבול ותכלית.

34. סוף מסכת ברכות. וש"נ. אמר רבי חייא בר אשי אמר רב תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון.

[רש"י: אין להם מנוחה - משיבה לשיבה וממדרש למדרש. מהרש"א: ת"ח אין להם מנוחה - יש לדקדק בזה דהא עוה"ב שזוכין לו הת"ח הוא כולו מנוחה? . . וי"ל ע"פ מ"ש ויכל אלקים ביום השביעי מה היה העולם חסר - מנוחה, באת שבת באת מנוחה כלתה ונגמרה מלאכה - כפרש"י בחומש - דהמנוחה שם היא כילוי וסילוק מלאכה ופעולה, וקאמר הכא בת"ח שהוא פעולת השכל ועיון בעוה"ז ובעוה"ב דאין לו מנוחה וכילוי מזאת הפעולה של עיון השכלי אלא שתמיד פועל בה והיא בעצמה פעולת המנוחה. . . ודו"ק.]

35. תהלים פד, ח.

36. זהר ח"א א, א. לבתר אחר כל הדינים כל אינון נשמתי אית לון למעבר בהך נהר דינור ונפיק ולא-סתחאה תמן כל הנשמות צריכות לעבור בנהר דינור הנמשך ויוצא ולהתרחץ ולהטהר שם ממה שנהנה מתענוגים בהיתר.

ח"ב ריא, ב. ונשמתינ כד סלקין וכשעולות הנשמות מגן עדן התחתון לגן עדן העליון אתסחיין בהוא נהר דינור צריכות לטבול ולהתרחץ בזה הנהר של אש כדי להטהר מעביות שנשאר בהם מגשמיות עולם החומרי.

רמז, א. וכד נשמתינ סלקא וכשהנשמה עולה מגן עדן התחתון לגן עדן העליון אז הוא ממנא נטיל הוא לבושא דילה ואזיל עמה עד די מטא לנהר דינור זה הממונה לוקח את המלבוש שלה והולך עמה עד שמגיע לנהר דינור די נשמתינ אצטריכא לאתסחיין ולאתלבנא תמן שהנשמה צריכה להתרחץ ולטבול ולהתלבן שם מעביות תענוגי עולם הזה.

תקו"ז בהקדמה (ד, א). וביה טבלין נשמתינ בהאי נהר דינור מזוהמתן דמזוהמיין בעלמא שפלא הנשמות לפני עלייתם לג"ע של מעלה אחרי שנזדככו וקיבלו ענשם, טובלות בנהר של אש השורפת ומכלה מהם הזוהמא של תאוות היתר ומשם עולות טהורות ונקיות.

וראה תו"א מקץ לא, ב. הענין הוא כי אפי' צדיק גמור כשהולך לג"ע צריך טבילה בנהר די נור והטבילה הוא להעביר כח הזוכר מזה העולם. כי א"א לירש מקומו בג"ע כל זמן שזוכר אפי' מקצת דמקצת מעניני עוה"ז. וכן כשהולך מחיל אל חיל מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני וגו' צריך עוד טבילה בנהר די נור אחר לשכוח גם ההשגה שהשיג בג"ע התחתון ועליון. וזאת ישים האדם אל לבו כי הנה ענין ג"ע הוא שנהנין מזיו השכינה ואין זה אלא זיו כו' ומה אם לא בא אלא ליהנות מזיו השכינה צריך הוא להסיר כח הזוכר מהעוה"ז. הבא לדבקה בו ית' ע"י תורה ותפלה על אחת כמה וכמה.

לב, ד. וכל זמן שצריכה הנשמה להתעלות מג"ע לחבירו צ"ל מקודם בחינת נהר די נור שיבוטלו כל השגות הקודמות (עיינן בד"ה ויהי מקץ) כי השגה הקודמת נגד השגה שלמעלה ממנה אין ערוך כלל והיא בטלה לגמרי נגדה אחרי שהשגות הנ"ל הוא להיות משיג הארה מאור א"ס ב"ה א"כ כל השגה יתירה שמשגיג מהאור השגה שלמטה בטלה נגדה.

מג"א צו, א. והנה ירידה צורך עליי' היא ועלייה זו בכללה נחלקת לשתיים שהן ארבע. דהיינו שתיים לנפשות שהן ג"ע התחתון והעליון. ושתיים לגופות שהם ימות המשיח ותחיית המתים. ועל עליות הללו נאמר ילכו מחיל אל חיל שיש כמה מיני מדרגות שונות בעליות הנפשות. וכמה מיני היכלות בית הנשים ובית הנשים שני ג"ע תחתון וג"ע עליון. ויש נהר די נור המפסיק בין עליות כי בעליות הנשמה מבחינה זו לבחינה ומדרגה אחרת למעלה הימנה טובלת בנהר די נור שהו בחי' המבטל ומשכח מעלתו הראשונה להחשיבה כלא וכאין בכדי שתהא בבחי' בטול והתכללות בעלייה אחרת שלמעלה הימנה. . וכן עד"ז בעליות הגופות לימות המשיח ותח"מ. אבל אחד חרוב הוא אלף השבעי שבו תכלית השלימות של כל העליות עד שאין עוד עלייה למעלה הימנו שהוא סוף וקץ לכל המדרגות והעליות שאפשר להיות לפי מזג ותכונת השמיטה ההיא שית אלפי שנין אחד חרוב ובכל שמיטה ושמיטה לפי מה שהיא כך הוא

היא דרך העמוד³⁷ שבין מדריגה למדריגה, שגם עי"ז הוא מתבטל מהשגתו

עליית אלף הז' שבה שהיא תכלית השלימות של כל העליות ונק' בחי' מנוחה שהיא בחי' עלייה שאין למעלה הימנה עוד עלייה וזהו וחד חרוב שהוא בבחינת מנוחה.

ד"ה כי ישאלך עטר"ת פ"א (סה"מ שם ע' שנב), וקודם העלי' לג"ע צ"ל תחילה הטבילה בנהר דינור וכן בין כל עלי' ועלי' יש דין ומשפט.

ה'ש"ת פ"א (סה"מ שם ע' 45). וקודם העלי' לג"ע צ"ל הטבילה בנהר דינור וכן בין כל עלי' ועלי' יש דין ומשפט.

וראה מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תתכא - ב. ואחר שתטהר הנפש מטומאתה הגשמית ומתאוות הרוחני' צריכה עוד בירור ב' ברוחני' הנפש עצמה שלא תהי' בתערובות טו"ר אפי' בדקות מאד כי לא תוכל לכונוס לג"ע אף בשמץ תערובות רע, שהוא ענין הטבילה בנה"ד שלפני ג"ע שמתבטלי' ומתבערי' באש זה דנה"ד הרוחני' עד שנשכח ונפסד מהם כל בחי' הגשמי' גופני' דעוה"ז שנק' חיזו דהאי עלמא כמו דב"ט והוללות ושכל אנושי הכוזב.

וכמ"כ יש עליות המדריגות למעלה יותר כשעולין הנשמות למדריגה העליונה יותר עד שלפ"ע עילוי המדריגות שנית צריכי' בירור והפשטה הרבה יותר לפי שמדריגה הראשונה כמו הגשמה תחשב (שם) וכמו שאחר כניסות הנשמות לגעה"ת שהוא ג"ע הארץ עולין יותר מידי חודש ושבת כו' בגעה"ע דב-ריאה או [ד] יצירה כמ"ש ילכו מחיל אל חיל כו' צריכי' ביטול והפשט' ממציאותן הראשון מחדש לגמרי, והוא ענין בנה"ד השני' שלפני געה"ע (וכמ"ש בס' הבהיר שיש עמוד א' שבו עולין מגעה"ת לגעה"ע ומהיכל להיכל כו' שהוא ע"י מה שנבלעין ומתבטלין בעמוד זה) . . וכמו בעליי' גבוהות יותר כמו כאשר עולין הנשמות מגה"ע דבריאה באצי' עצמה לאשתאבא בגופא דמלכא ממש.

וש"נ. לקו"ת דרושים לשמ"ע 99, ד. והנה יש נהר דינור בין עוה"ז לג"ע התחתון צדיקים גמורים מוכ-רחים לירד ולטבול שם כדי לטהר את עצמן מגשמיות עוה"ז וחומריותו שמוכרח לשכח שלא יהיה לו כח הזוכר מגשמיות העוה"ז שהוא מסך מבדיל ואין הנשמה יכולה להיות בג"ע . . . וכן מגן עדן התחתון לעליון צריך ג"כ לשכח ענין ג"ע התחתון שלגבי ג"ע העליון הרי הוא נחשב כגשמי ממש וכן עד רום המעלות יש כמה מיני ממוצעים כאילו עד אין קץ ואין מספר . . . והכל עילוי אחר עילוי עד שהמדריגה התחתונה לגבי העליונה כגשמיות תחשב.

37. ראה זהר ח"א ריט, א. ודרך העליה לגן עדן היא כי ועמודא דתלת גוויני אזדמן ועמוד אחד שהוא ספירת היסוד שבג"ע של ג' גוונים שהם הארות חג"ת המאירים בו מזומן שם כי בגן עצמו יש עשר ספירות. והוא עמודא אתקרי מכוון הר ציון ועמוד זה נקרא מכוון הר ציון כי ציון היא היסוד. . . ור"ל כשהקב"ה רוצה להעלות אותן הנשמות הקרואות לעלות לג"ע העליון אז בורא להן עמוד הנקרא מכוון הר ציון סלקא בהוא עמודא לפתחא דצדק ועולה הנשמה באותו העמוד אל הפתח של צדק שהוא סוד

הקודמת, אלא שהביטול שע"י הטבילה בנהר דינור הוא הביטול שמצד התחתון והביטול שע"י העמוד הוא שמתבטל מצד גילוי אור של מדריגה העליונה שמאיר עליה³⁸. וזהו שהעלי' ממדריגה למדריגה היא ע"י עבודה (אין להם מנוחה), עבודת הביטול, בדוגמת העבודה למטה בעוה"ז, שכללותה היא לצרף את הבריות³⁹, זיכוך

המלכות שבגן עדן העליון.

ח"ב ריא, א. ועתה מפרש את אופן עליית הנשמות שנודככו כבר לגן עדן העליון ואמר כי **וחד עמודא דקאים באמצעות גינתא דקאמרון עמוד אחד העומד באמצע הגן . . . בהווא עמודא סלקין לעילא בגו ההוא פתחא דרקיע בזה העמוד עולות הנשמות למעלה בתוך הפתח שבאמצע הרקיע שעל הגן.**

וראה מאמרי אדה"ז פרשיות התורה ח"ב ע' תשעג, דהנה יש ג"ע העליון וג"ע התחתון ועמוד מג"ע לג"ע פי' ג"ע התחתון שבו השגה מועטת ואעפ"כ הם מתבטלים ומתכללים בהשגה הקטנה ואח"כ הם מתעלים לג"ע העליון שבו ההשגה ביתר שאת עד שהשגה הראשונה שבג"ע התחתון כאין נגדו ואין ערך עליה וככה הם הולכים ומתעלים מעלה מעלה עד רום המעלות דהיינו השגה רבה ועצומה אין תכלית וקץ ממש וזהו אין להם מנוחה כי הם הולכים מחיל אל חיל מהשגה להשגה.

ובהנסמן במראי מקומות לשם (ע' תתקפד). מאמרי אדה"ז תקס"ח א' ע' תקנ"ד . . . וזהו ענין העמוד שיש בג"ע התחתון שבו עולין הנשמות לג"ע העליון מדי חודש ושבת כמ"ש והי' מדי חודש ושבת יבוא כל בשר להשתחוות לפני ה' כו' וכמ"ש בס' הבהיר [והשתחוא' זאת היא בחי' ביטול ויש בה שני מדריגות, הא' בחי' ביטול היש והיינו ע"י העמוד שבו עולין כו' דהיינו מה שנפשטי' על ידו ממהותו הראשון ועו-לין בו לג"ע העליון לפני ה' כו' וכמ"ש במ"א שזהו פי' משתאה לה ומחריש כו' וד"ל].

38. **ראה בארוכה המשך תרס"ו ע' טו.** דכשם שבהמשכת האור מלמעלמ"ט הרי יש כמה מדרי' שע"י נמשך האור והגילוי והו"ע הפרסאות שיש בכל העולמות ובינכל עולם ועולם שע"י משתנה האור עד שיהי' באפשר שיתגלה בעולם התחתון כו' וכמ"ש במק"א, כמו"כ הוא בעליות מלמטלמ"ע יש ג"כ דבר המפסיק שזהו כמו ממוצע בין התחתון אל העליון והיינו שבמדרי' זו מתבטל התחתון ממציאיותו שיוכל לעלות כו'.

39. **ב"ר רפמ"ד** אחר הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר וגו' (תהלים יח) האל תמים דרכו אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החוסים בו אם דרכיו תמימים הוא על אחת כמה וכמה רב אמר לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות וכי מה איכפת ליה להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מי

וביטול, עבודה מלשון עיבוד עורות⁴⁰. ויש להוסיף, דכמו שהעבודה למטה היא בשני קוין, סור מרע ועשה טוב, עד"ז הוא גם בהביטול שבהעליות דג"ע, שהוא בשני קוין אלו. הביטול שע"י נהר דינור – דוגמת העבודה דסור מרע כביכול, והביטול שע"י העמוד, שמצד גילוי אור העליון – דוגמת העבודה דועשה טוב. דכל זה הוא בגן עדן. משא"כ בהגילוי שיהי' בימות המשיח, הגם שגם אז יהיו כו"כ עליות, העליות שיהיו אז לא יהיו באופן דילכו מחיל אל חיל, שבכדי להגיע למדריגה נעלית יותר צריך ללכת (לצאת ולהתבטל) ממדריגה הקודמת, אלא שגם בהיותו במדריגתו הקודמת יכול להתעלות למדריגה העליונה (עצ"ע).

(ו) **ויש** לומר הביאור בזה, שההמשכה דאור הממלא להחיות ולהוות את הנבראים היא באופן דהשתלשלות מלמעלה למטה. שבתחילה הוא מתלבש בנבראים הרוחניים, ואח"כ הוא מתלבש בנבראים שלמטה מהם, שהם רק כמו משל לנבראים העליונים, ואח"כ מתלבש למטה יותר⁴¹, וכמו שידוע בענין וידבר

ששוחט מן העורף הוי לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות. וש"נ.

40. תו"א משפטים עו, א. אך פי' וענין יעבוד הוא לשון עבוד עורות. שע"י העבוד משתנים הרבה למעליותא כך בענין לבושים הנ"ל צריך להיות עבוד שצריך לנקותן מכל פסולת הנופל בהן ולרחוץ ולכבס אותן וכמשל הלבוש הגשמי שרוחצין ומכבסין אותו במים טהורים אזי יהיה צח ונקי משא"כ אם לא יכבסו אותן לא יהיו נקיים ויפיים . . וכ"ז הוא בשית אלפי שני דהוי עלמא. וזהו שש שנים יעבד וע"ז אמרו צדיקים אין להם מנוחה ילכו מחיל אל חיל וכו'. אבל ובשביעית באלף השביעי יצא לחפשי חנם. חנם בלא מצות שאז יהיה מנוחה לחיי העולמים שאין עוד עלייה למעלה הימנה.

וראה גם לקו"ת ויקרא ב, ד. אלא שזהו עבודת האדם דוקא לברר נפשו הבהמית ונק' עובד אלקים כמו עורות עבודין שמעבד אותן ומתקנן . . וכמארז"ל במלאך הממונה על ההריון ששואל טפה זו מה תהא עליה כו' ואילו צדיק או רשע לא קאמר . . אבל קרבנכם הוא מן הבהמה כו' היינו לברר הנפש הבהמית להיות בבחי' אתכפיא ואתהפכא ע"י ההתבוננות בגדולת ה' כפי אשר שכלו יוכל שאת ההוליד מזה אהבה עזה גם בנפש הבהמית. ובכ"מ

41. ראה בארוכה סה"מ עטר"ת ע' שטו ואילך. דהנה כל הנבראים שלמטה יש להם שרש ומקור למעלה וכמ"ש בזהר עביד עלמא תתאה כגוונא דעלמא עילאה דכל נברא ונמצא שלמטה יש לו שרש ומקור

שלשת אלפים משל⁴². ויש לומר, דזהו הטעם שהעלי' בג"ע (שבג"ע הוא הגילוי דאור הממלא, כנ"ל) ממדריגה למדריגה היא ע"י שמתבטל ממדריגה התחתונה, כי כמו שהמשכה מלמעלה למטה היא ע"י שמתלבש בעוד לבוש ובעוד לבוש, עד"ז הוא בהעלי' מלמטה למעלה, שהעלי' היא ע"י הפשטת הלבוש, ביטול מדריגה

בעולם העליון הרוחני. רק שהנברא שלמטה הוא כמו משל לאותו המדרי' שהיא בעולם הרוחני. וכמו משל הרי יש לו שייכות אל הנמשל, וכנודע דמשל ונמשל הן דבר א', ומ"מ המשל הוא דבר זר ממש מהנמשל, וכמו"כ הנברא שלמטה הוא כמו משל לבד לגבי שרשו בעולם הרוחני. וכמו"כ אותה המדרי' שבעולם הרוחני ה"ז משל לגבי שרשו בעולם העליון יותר וכן גבוה מעל גבוה כו'. וכמו יום ולילה שלמטה שהן אור וחושך וכמו"ש ויקרא אלקים לאור יום ולחשך קרא לילה. ויש יום ולילה גם בעולם הרוחני שהן אור וחושך. דאור וחשך הגשמי שלמטה ה"ז רק משל אל אור וחשך שלמעלה. . . וכמו"כ בעולם הרוחני יש בחי' אור שהוא בחי' הגילוי ויש בוה כמה מדרי' באופן הגילוי, שהאור שלמטה ה"ז רק משל לגבי האור שלמעלה. וכן כל מדרי' לגבי המדרי' שלמעלה ממנה כו'. וכמו"כ בחשך והעדר השגה, יש שמשום שהנברא אינו יכול לקבל את האור והגילוי, ויש שבבחי' העלם בעצם שאינו בגדר גילוי, וכמו"ש ישת חשך סתרו כו'. ובכ"מ

42. מלכים-א ה, יב. וידבר שלושת אלפים משל ויהי שירו חמישה אלף.

וראה תו"א מג"א צח, ב. כי הנה בהשגת התורה יש רבוי מדרגות אין קץ בעילוי אחר עילוי כמו מהות ההשגות שבג"ע התחתון אינן ערוך למהות ההשגה שמשיגים בג"ע העליון ולכן ההשגות שבג"ע התחתון לגבי השגה שבג"ע העליון הוא רק כמו ערך המשל לגבי הנמשל. ועד"ז יש מדרגות אין קץ וגם למעלה מג"ע העליון. וכמו"ש וקדושים בכל יום יהללוך סלה. וכמו"ש בלקוטי הש"ס להאריז"ל על מארז"ל צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל. וכל השגה לגבי מה שלמעלה ממנה נק' משל. וז"ש בשלמה וידבר שלשת אלפים משל. פי' על כל דבר מד"ת. דהיינו שהדבר הזה מושג בג"ע התחתון כך ובג"ע העליון דבר זה עצמו הוא בענין רוחני ונעלה יותר עד שבחי' רא-שונה הוא רק כמו משל לבד לבחי' זו והשיג כך שלשת אלפים מדרגות על כל דבר מדברי תורה. ובכ"מ

הקודמת⁴³ [ויש לומר, דזהו ג"כ מה שמובא בכמה דרושים⁴⁴ שגם האבות ומשה רבינו שיושבין בג"ע העליון יותר מג' אלפים שנה יבואו להתלבש בגופים, כי הגילוי שיהי' בתחיית המתים הוא נעלה הרבה יותר מהגילוי שמאיר בג"ע, אפילו בג"ע העליון. דזה שמדייקים "שיושבין בג"ע העליון יותר מג' אלפים שנה", יש לומר, דג' אלפים שנה הם דוגמת שלשת אלפים משל, שהם כנגד ג' עולמות ב"ע, דבכל עולם יש אלף מדריגות. וזהו שמדייקים "שיושבין בג"ע העליון יותר מג'

43. ראה המשך תרס"ו שם. דכשם שבהמשכת האור מלמעמ"ט הרי יש כמה מדרי' שע"י נמשך האור והגילוי והו"ע הפרסאות שיש בכל העולמות ובין כל עולם ועולם שע"י משתנה האור עד שי' אפשר שיתקבל בעולם התחתון כו' וכמ"ש במ"א, כמו כן הוא בעליות מלמטלמ"ע יש ג"כ דבר המפסיק שזהו כמו ממוצע בין העליון אל התחתון והיינו שבמדרי' זו מתבטל התחתון ממציאותו שיוכל לעלות כו'.

44. סה"מ תרנ"ד ע' רכ. שבעוה"ב יהי' עליות עד אין קץ (ולא כמו עכשיו שבג"ע יש ג"כ הרבה עליות מדריגות וכמבואר במ"א, וכמו האבות ומשרע"ה שהם בג"ע יותר מג' אלפים שנה ומתעלים בכל יום ג"פ כו', מובן מזה שיש בג"ע ג"כ הרבה מדריגות מאד שמתעלים ממדריגה ומדריגה כו' דמ"מ אין זה בבחי' בל"ג ממש כו', וגם יש הגבלה כללית דשית אלפי שנין כו') בבחי' בל"ג ממש. והיינו משום דלעתיד שיהי' לא בסדר והדרגה כמו בג"ע דלעתיד יהי' האור למטה כמו למעלה כו', דהא בהא תליא דכאשר האור נמשך בסדר והדרגה ה"ה בבחי' גבול . . וכ"ז בהמשכה בבחי' סדר והדרגה שמצמצם האור ממדריגה למדריגה, אבל לעתיד שלא יהי' בסדר והדרגה ואינו שייך שם צמצום ממדריגה למד-ריגה לכן יהי' לעתיד הכל בבחי' בל"ג ממש.

המשך תער"ב שם (ריש ע' תשפ). ולכאורה יפלא הלא תחה"מ הוא גילוי היותר גבוה שהרי האבות ומשה שיושבין בגעה"ע יותר מג"א שנה יבאו להתלבש בגופים בכדי להתענג על ה' בהגילוי שיהי' בתחה"מ, שמזה מוכח שהגילוי שבתחה"מ הוא יותר נעלה הרבה מהגילוי שמאיר בג"ע אפי' בגעה"ע, ומדוע בתחה"מ יהי' הגילוי לכל ישראל וגעה"ע שהוא יותר נמוך במדרי' אין הגילוי רק למי שהוא נקי כפים ובר לבב.

סה"מ קונטרסים ח"ב תיב, א. ובאמת הלא לע"ל כל הנשמות יתלבשו הגופים ואפילו הצדיקים שהם זמן רב בג"ע כמו נשמות האבות, השבטים משה ואהרון שהם יותר מג' אלפים שנה בג"ע, ונתעלו בע-ליות עד אין אין שיעור כמא' וקדושים בכל יום יהלון סלה, דקדושים הם הנשמות, הנה יהלון שהוא ענין העליות סלה בעילוי אחר עילוי דיש כמה אופני עליות כלליות ועליות פרטיות, הנה גם הם יצטרכו להתלבש בגופיהם בשביל לקבל הגילוי דלע"ל. ועוד.

אלפים שנה", דבמשך ג' אלפים שנה מפשיטים כל הלבושים (המשלים) דג' עולמות ב"ע, וכשיושבים בג"ע יותר מג' אלפים שנה מתעלים גם באצילות וכו', ואעפ"כ יבואו להתלבש בגופים, כי הגילוי דתחיית המתים הוא למעלה יותר מהגילוי דג"ע, גם כשהגילוי דג"ע הוא לאחרי שמפשיטים כל הלבושים]. משא"כ העליות שיהיו בימות המשיח יהיו באופן שלא יצטרך לצאת ממצבו ומדריגתו, מכיון שאז יהי' הגילוי דאוא"ס הבל"ג, והגילוי יהי' גם למטה.

ז) **אמנם**, גם הגילוי דימות המשיח הוא רק גילוי הסובב, ולכן יהיו בו חילוקי מדריגות (כנ"ל), משא"כ הגילוי דתחיית המתים יהי' (בכללותו) לכל ישראל בשוה⁴⁵, לפי שבתחיית המתים יהי' גילוי עצמות אוא"ס שלמעלה מהתחלקות. ובוזו גופא יהיו שני ענינים. הגילוי דעצמות אוא"ס שהמשיכו ע"י קיום המצוות, ועי"ז יתעלו ישראל למדריגה עליונה יותר⁴⁶, שתתגלה מעלת

45. לקו"ת שלח מו, ד. גם מפני מה יש חילוקי מדריגות ג"ע עליון וג"ע תחתון ויש כמה עליות עילוי אחר עילוי ותחיית המתים הוא בשוה לכל ישראל כמאמרם כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב רק ואלו שאין להם חלק כו'.

המשך תער"ב ח"ב ע' א'ק"ב. עיי"ש והנה העונג שבחכ' הוא עונג המורכב שה"ה מורכב בחכ' ואינו עונג עצמי כו', וזהו ג"כ תענוג הנשמות בג"ע דבגעה"ע הוא גילוי העונג שבחכ' כנ"ל ה"ה עונג מורכב בהשגת הנשמות שנהנין מהשגת בחי' זיו השכינה כו', וה"ז רק הארת העונג שנמשך מבחי' שערות לבד כו', אבל עצמות התענוג הוא שיתגלה לעתיד בזמן התחי' שלמעלה מעלה מהגילוי דג"ע גם געה"ע כו', וזהו שבג"ע יש כמה חילוקי מדרי' געה"ע וגעה"ת, וידוע דבפרטי' יש בזה ריבוי מדרי' עד אין שיעור וכמ"ש מרוב כל שהו"ע כל חיי עוה"ב שיש בזה ריבוי מדרי' מאד, ולא כל הנשמות שוין בעלייתם בג"ע דרוב הנשמות זוכות רק לגעה"ת, והנשמות שזוכות לגעה"ע הן הנשמות הגבוהות שהן בבחי' אין ומה . וכל הנשמות הן דגעה"ת והן דגעה"ע יש להם עליות תמיד שעולים ממדרי' למדרי' . . משא"כ בעוה"ב שיהי' הגילוי לכל הנשמות בשוה, וכמארז"ל כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב הרי יהי' הגילוי לכולם בשוה (רק אותן שאין להם חלק ר"ל) ולא יהי' אז עליות כו'.

. . וכ"ז הוא מפני שהגילוי בג"ע הוא מבחי' עדן דחכ' דהיינו רק הארת התענוג שמאיר בחכ', ולהיות שזהו רק הארה לבד יש בזה חילוקי מדרי', אבל בעוה"ב שיהי' בחי' עצמות עונג העליון לא יהי' בזה חילוקי מדרי' כו'.

46. וע"ד הידוע שבכדי להגיע להגילוי דתחיית המתים צ"ל תחלה הגילוי דג"ע (ראה בארוכה ד"ה היושבת בגנים תשי"ג ס"ח (לעיל ח"ב ס"ע רלה וכיון שהסובב ומכ"ש העצמות הם למעלה מגדר גילוי,

ישראל עצמם, נצר מטעי מעשה ידי להתפאה, שמעלה זו שבישראל היא נעלית יותר מזה שממשיכים גילוי אלקות ע"י לימוד התורה וקיום המצוות. דשרש הנשמות הוא בעצמותו ית' (למעלה משורש התומ"צ), וגם בהגוף דישראל הוא בחירת העצמות⁴⁷.

לכן הגילוי שלהם לע"ל הוא ע"י קדימת אור הממלא (שמאיר בג"ע) שענינו (דאור הממלא) הוא גילוי, ולן על ידו דוקא, גם ענינים שמצד עצמם הם בגדר העלם, נמשכים בגילוי. - עד"ז הוא גם בהגילוי דתחיית המתים גופא, שבתחלה צ"ל הגילוי דהמצוות, ועי"ז אפשר להיות הגילוי דשורש נש"י כמו שמוששים בהעצמות

47. תניא פמ"ט (סט, סע"ב ואילך). ובנו בחרת מכל עם ולשון הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם.

ספר השיחות תורת שלום ע' 120 ואילך. הרי הגוף הוא יש והוא נוצר ע"י הקב"ה מאין, שעל כך נאמר בתניא קדישא "שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו ולכן הוא לבדו בכוח ויכולתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש, בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת ליש הזה" כלומר: כיון שהתהוותו של היש היא רק ע"י כוח והערה מעצמותו ית', קיימת ביש מדה מסוימת של דמיון אל הכוח המהווה. לפיכך, כשם שלגבי עצמותו של הקב"ה נאמר ש"אינו עלול מאיזו עילה שקדמה לו ח"ו" כך משתקף הדבר אצל היש ובעניינינו גוף האדם, שאינו חש ומרגיש את העילה שקדמה לו, כלומר את הכוח הרוחני האלוקי המהווה אותו, ויש לו תחושה כאילו לפני התהוותו שלו לא קיים דבר, אפילו לא מציאות רוחנית. כך גם נראה הדבר בעיני הזולת שאינו רואה את הכוח הרוחני המהווה אותו, כי אם את היש הניכר ומורגש באופן גשמי בחושי האדם.

כאמור, המציאות הגשמית קיימת רק בכוחו של מהותו ועצמותו של הבורא ית'. לצורך היווצרות וקיום מערכת ההשתלשלות של הספירות העליונות בתוך עצמו פועל האור של הגילויים, ההתגלויות וההתבטאויות של ההשפעה האלוקית, שהם בבחי' ממכ"ע ולא מורגש שם כוחו של עצמותו ית' דוקא לצורך התהוות היש הכרחית ההשפעה של כוח עצמותו יתברך.

לע"ן
אסתר בת יעקב

ולזכות
כ"ק אדמו"ר מה"מ שיל"ו
מהרה יתגלה אני"ר

ניתן לשלוח תגובות והערות למערכת:
PIANUCHIM@GMAIL.COM